

L'Educació Especial a la formació inicial del professorat

Dolors Forteza(*)

La integració escolar dels alumnes amb necessitats educatives especials entesa com a un projecte d'innovació i que a més s'insereix en tot un procés de renovació pedagògica, ha de passar, necessàriament, per un transcurs de formació del professorat. Sobretot perquè el funcionament de l'escola no pot convertir-se en el d'una fàbrica, on cada treballador aplica unes rutines que li són assignades; al contrari, l'escola ha d'afrontar, constantment, la resolució de problemes que se li van plantejant, i per això ha de basar-se en el principi d'innovació.

És així que pensam que la formació del professorat és una de les condicions que han de donar-se per a que tingui èxit la integració (Ortiz, 1968), si realment pretenem que el professor ajusti la seva resposta a les necessitats individuals dels alumnes.

Per a que la integració, doncs, es converteixi en una realitat positiva, l'esforç prioritari, al meu parer, ha d'estar centrat en la formació del professorat, ja que és important avançar en la construcció d'un coneixement professional que capaciti qualsevol professor per treballar i relacionar-se amb la diversitat.

Stephens i Braun (1980), Ashman (1982), entre altres autors, assenyalen que els professors donaran suport a les

experiències integradores si:

- tenen confiança en la seva pròpia habilitat per ensenyar a infants excepcionals,

- tenen el sentiment que tots el infants poden arribar a ser membres de la comunitat i,

- senten que l'escola ordinària és el lloc adequat per a l'educació de tots els infants, sense distinció.

Els mateixos autors indiquen que s'incrementa la preferència dels professors per incloure infants amb "handicap" a les seves aules si han rebut cursos sobre Educació Especial.

Així es posen de manifest dos aspectes importants:

a) La formació del professorat és un factor positiu que ajuda a desenvolupar actituds favorables cap a la integració dels alumnes amb necessitats educatives especials.

b) A major habilitat i capaciació professional, major disposició per a integrar.

Partint de la idea que el professor ordinari ha de ser el braç executor de la integració, sota la lògica de la diversitat i de l'heterogeneïtat, la formació inicial del professorat ha de sofrir certes transformacions. Analtzem, esquemàticament, la formació del professorat a la nostra Comunitat, respecte a l'Educació Especial.

A l'Escola de Formació del Professorat d'E.G.B., fins el curs

76/77 no s'implanta una assignatura relacionada amb la Pedagogia Terapèutica, essent aquesta optativa pels alumnes de qualsevol especialitat. Això resulta, si més no xocant, ja que a la legislació vigent en aquell moment (Llei 14/1970, de 4 d'agost, General d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa), es preveu que a les aules ordinàries siguin inclosos, al menys, els alumnes amb dificultats específiques d'aprenentatge i es presti atenció especial als alumnes superdotats.

Aquesta situació es fa extensible fins al moment actual, però amb una dificultat afegida: al llarg del curs escolar 85/86 es posa en marxa el Pla Experimental d'Integració Escolar. Aquest fet evidencia, una vegada més, la manca de correlació entre la demanda educativa i la formació inicial del professorat.

Des d'aquesta situació no és difícil considerar que la independència entre les necessitats teòrico-pràctiques del professorat, a partir de la implantació del projecte d'integració, i el que han estat els plans d'estudi a la formació inicial, ha determinat, almenys en part, el fracàs que, a diferents centres, ha pogut suposar la integració escolar.

La reflexió a què volem arribar és que un requisit per a l'alumne amb necessitats educatives especials s'integri és, necessària-

ment, que aquest sigui acceptat pel professorat. Com indica López Melero (1990), la integració no pot estar en mans de la continua improvisació i el constant voluntarisme del professorat, o no ha de ser imposada, simplement, per Decret. La integració contemplada com a projecte global requereix un compromís de totes les institucions (de l'Administració, dels Municipis, de la Universitat, de l'Escola, ...), i respecte a la Universitat, han de donar-se nous plantejaments formatius, pels que seran protagonistes importants del procés de transformació que ja s'està donant a la nostra societat, pel que fa a la integració dels subjectes amb necessitats educatives especials.

La integració escolar implica un canvi total de l'escola, amb l'objectiu de proveir d'oportunitats educatives apropiades per a tots, respectant els ritmes d'aprenentatge de cada individu. Per tant, superar la desigualtat i fomentar la diversitat, tal volta sigui el repte més important d'una ensenyança de qualitat (López Melero, 1990). Pot parèixer pretensions dir que la resposta a tal propòsit sigui la qualificació professional, però amb això no pretenem més que recalcar la urgència d'un canvi radical en el propi funcionament de les Escoles Universitàries de Formació del Professorat.

En aquest sentit, ja estan aprovades les noves titulacions de les Escoles de Formació del Professorat, i segons consta al Reial Decret 1440/1991 de 30 d'agost, l'Educació Especial serà una matèria troncal a totes les

especialitats.

En concret a la nostra Universitat hi haurà dues matèries troncal amb la denominació de "Bases Psicopedagògiques de l'Educació Especial I i II", amb una ensenyança equivalent a sis crèdits cada una. Sense cap dubte, l'Educació Especial es veu, si no suficientment, sí favorablement potenciada, sobretot si ho comparem amb el que fins ara es feia.

És evident que era urgent prendre en consideració la inclusió de l'Educació Especial a la formació inicial del professorat

per afrontar amb èxit la integració, però no és suficient, com ja indicava l'Informe Warnock (1978), incloure els elements necessaris de formació en Educació Especial, sinó que la pròpia formació bàsica dels futurs professionals de l'educació, referent a altres disciplines, ha de canviar substancialment.

Des d'aquesta perspectiva, el que al nostre entendre és fonamental, l'Informe insistia que tot professor ha de considerar als subjectes amb necessitats educatives especials com a una variable més a tenir en compte a

la matèria que imparteix, i per tant ha de canviar la seva orientació.

En aquest sentit, l'Escola Universitària de Formació del Professorat ha de transformar-se en el seu funcionament, i de forma prioritària en la interrelació del professorat que en ella treballa, amb la finalitat d'impregnar de coherència els continguts de totes les matèries, per tal que s'ajustin a les demandes socials i educatives del moment.

Des d'aquesta òptica pensam que els nous plans d'estudis poden facilitar aquest ajust sempre i quan hagi una reflexió conjunta, des de la interdisciplinarietat, que s'orienti cap a dependència-interrelació entre la formació bàsica del professorat i la demanda d'una escola nova, comprensiva i oberta a la diversitat. Es tracta, doncs, d'identificar els coneixements teòrico-pràctics respecte a l'Educació Especial, que tinguin cabuda a la formació inicial de tots els professors, entenent que ha d'adaptar-se, constantment, als reptes plantejats a l'àmbit educatiu, per tal d'establir les bases per a la formació d'un professional competent, que com assenyala López Melero (1990), sàpiga organitzar i donar vida a l'aula, prestant especial atenció a les diferències individuals.

Referències

- Ashman, A.F. (1982). *Prevention or cure?. Changing Attitudes Toward Retarded Persons. Mental Retardation Bulletin, 10, 1. 18-35.*

- López Melero, M. (1990). *La integración escolar: Otra cultura.* Málaga: Junta de Andalucía.

- Ortiz, M^a.C. (1988). *Pedagogía Terapéutica. Educación Especial.* Salamanca: Amarú.

- Stephens, T., & Braun, B. (1980). *Measures of regulars classroom teachers attitudes toward handicapped children. Exceptional Children, 46, 4, 292-294.*

- Warnock, M. (1978). *Informe sobre necesidades educativas especiales. Siglo Cero, 130, 12-14.* (1990).

(*)Professora titular d'Educació Especial a l'Escola de Formació del Professorat de la UIB

Casa
Dumar
Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

PAPERS PINTATS I PINTURES
MARCS I MOTLLURES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA